

Information Literacy, Self-Regulated Learning and Internet Addiction in Girls Graduate Students

Majid Shirzad

*Corresponding author: Lecture, Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. E-mail: mshm1362@yahoo.com

Nayer Taraghikhah Dilmaghani

Lecture, Department of Knowledge and Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran. E-mail: taraghikhah57@yahoo.com

Javad Mohammadi

MSc. Department of Information Technology, Nooretouba University, Tehran, Iran.
E-mail: mohammadi_jma@yahoo.com

Abstract

Purpose: Overuse of the Internet, especially in the form of addiction, can disrupt students' academic progress. Many students are seriously exposed to this damage for a variety of reasons, including the possibility of using unlimited internet in the campus environment. Many of them do not have the skills necessary for proper learning, for example they are unable to monitor, guide and regulate their learning process. Internet addiction has high prevalence among students and most of them do not have the appropriate skills for academic learning. Information literacy can be effective in these structures. This study aimed to determine the role of information literacy in self-regulated learning and Internet addiction.

Methodology: The research method was descriptive-correlation. The statistical population graduate students in Tehran that 183 of them participated in the study by convenience sampling method and responded to Self-regulated learning scale, Internet addiction scale and Information literacy scale.

Findings: Data analysis using Pearson correlation and regression analysis showed that Information literacy has a meaningful and positive relationship with self-regulated learning, but has a significant negative relationship with internet addiction. Information literacy can also predict Internet addiction and Self-regulated learning.

Conclusion: This finding implied on the importance of information literacy in increasing self-regulated learning and reducing of internet addiction.

Keywords: Information Literacy, Self-Regulated Learning, Internet Addiction, Graduate Students.

Citation: Shirzad, M., Taraghikhah Dilmaghani, N., & Mohammadi, J. (1398). Information Literacy, Self-Regulated Learning and Internet Addiction in Girls Graduate Students. *Knowledge and Information Management*, 6(3), 25-32. (in Persian)
(DOI): 10.30473/MRS.2020.46870.1385

Received: (2019-06-13)

Accepted: (2019-11-09)

سواد اطلاعاتی، یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت
در دانشجویان دختر تحصیلات تکمیلی

مجید شیرزاد

*نویسنده مسئول: مربی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

E-mail: mshm1362@yahoo.com

نیر ترقی‌خواه دیلمقانی

مربی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

E-mail: taraghikhah57@yahoo.com

جواد محمدی

کارشناسی ارشد، گروه مهندسی فناوری اطلاعات، مؤسسه آموزش عالی نور طوبی، تهران، ایران

E-mail: mohammadi_jma@yahoo.com

چکیده

هدف: استفاده بیش از حد از اینترنت به‌ویژه به شکل اعتیاد، می‌تواند در پیشرفت تحصیلی دانشجویان اختلال ایجاد کند. بسیاری از دانشجویان به دلایل مختلف از جمله فراهم بودن امکان استفاده از اینترنت نامحدود در فضای دانشگاه‌ها به‌طور جدی در معرض این آسیب هستند. بسیاری از آن‌ها از مهارت‌های لازم برای یادگیری مناسب نیز برخوردار نیستند، برای مثال توانایی نظارت، هدایت و تنظیم فرایند یادگیری خود را ندارند. پژوهش حاضر تعیین نقش سواد اطلاعاتی در یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت بود.

روش‌شناسی پژوهش: روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری، دانشجویان دختر تحصیلات تکمیلی دانشگاه تربیت مدرس بودند که به روش نمونه‌گیری در دسترس، ۱۸۳ نفر از آن‌ها در پژوهش شرکت کردند و به پرسشنامه‌های یادگیری خودتنظیم، اعتیاد به اینترنت و سواد اطلاعاتی پاسخ دادند.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون حاکی از آن بود که سواد اطلاعاتی با یادگیری خودتنظیم، رابطه مثبت معنی‌دار و با اعتیاد به اینترنت، رابطه منفی معنی‌دار دارد. همچنین سواد اطلاعاتی می‌تواند یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی نماید.

بحث و نتیجه‌گیری: این یافته‌ها بر اهمیت سواد اطلاعاتی در افزایش یادگیری خودتنظیم و کاهش اعتیاد به اینترنت دلالت دارد.

واژه‌های کلیدی: سواد اطلاعاتی، یادگیری خودتنظیم، اعتیاد به اینترنت، دانشجویان، تحصیلات تکمیلی.

استناد: شیرزاد، مجید؛ ترقی‌خواه دیلمقانی، نیر و محمدی، جواد (۱۳۹۸). سواد اطلاعاتی، یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دختر تحصیلات تکمیلی. *مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی*، ۶(۳)، ۲۳-۳۲.

(DOI): 10.30473/MRS.2020.46870.1385

تاریخ دریافت: (۲۳-۰۳-۱۳۹۹)

تاریخ پذیرش: (۱۸-۰۸-۱۳۹۹)

مقدمه

اختلالات کنترل تکانه قرار می‌گیرد (آن^{۱۴}، ۲۰۰۷؛ گریفیث^{۱۵}، ۱۹۹۶).

معمولاً محیط دانشگاه از اینترنت پرسرعت، رایگان و نامحدود برخوردار است و این موضوع موجب استفاده بیش از حد دانشجویان از اینترنت می‌شود. ضمن اینکه بر نحوه استفاده آنان نظارتی نیز وجود ندارد. اساتید نیز دانشجویان را به استفاده از منابع گسترده اینترنتی تشویق می‌کنند و از آن‌ها می‌خواهند مواد درسی را در اینترنت جست‌وجو کنند و نیز از این طریق با آن‌ها در ارتباط باشند. در حالی که معمولاً مهارت‌های دانشجویان در استفاده از اینترنت به‌ویژه برای استفاده اطلاعاتی آموزش داده نمی‌شود (یانگ، ۲۰۰۴). براساس پژوهش‌ها از جمله عوامل خطر برای اعتیاد به اینترنت می‌توان به سطوح بالای اضطراب و نارضایتی در روابط بین فردی (برای مثال لو، وانگ و فانگ^{۱۶}، ۲۰۰۵)؛ فقدان سلامت روان (برای مثال میرزائیان، عزت و خاکپور، ۱۳۹۰)؛ ناتوانی در مدیریت زمان (سدیکی و مومن^{۱۷}، ۲۰۱۶) و فقدان عزت‌نفس (ویدرهودل^{۱۸}، ۲۰۱۶) اشاره نمود. علاوه بر این، دانشجویان باید از مهارت‌های مناسب برای یادگیری مطالب درسی برخوردار باشند. به‌ویژه در مقاطع تحصیلی تکمیلی که مسئولیت یادگیری بیشتر به عهده خود دانشجویان است و این خود آن‌ها هستند که باید بر فرایند یادگیری خود نظارت کنند. به‌طور کلی خودتنظیمی از مهارت‌های روان‌شناختی مهمی است که در همه ابعاد زندگی ضروری است. اما سازه خودتنظیمی در یادگیری یا یادگیری خودتنظیم به کاربرد مهارت خودتنظیمی در امور مربوط به یادگیری به‌ویژه یادگیری تحصیلی می‌پردازد. سازه خودتنظیمی به فرایند هدایت نظام‌مند افکار، احساسات و رفتارها در جهت اهداف موردنظر اشاره دارد و موجب مشارکت فعال فراشناختی، انگیزش و رفتاری در فرایند یادگیری می‌شود (پینترچ^{۱۹}، ۱۹۹۹؛ شانک و زیمرمن^{۲۰}، ۲۰۰۸). از جمله راهبردهای شناختی دخیل در این فرایند می‌توان به ترکیب اطلاعات جدید با اطلاعات قبلی و آماده و ذخیره‌سازی آن‌ها در حافظه (سیف، ۱۳۸۰) و از جمله راهبردهای فراشناختی می‌توان به برنامه‌ریزی، کنترل و نظارت و ارزشیابی اشاره کرد (باتوانی، ۱۳۸۵). مهارت‌های مربوط به فناوری اطلاعات می‌تواند به فرد کمک کند تا به‌جای واکنش منفعلانه در برابر فرایند یادگیری، ابتکار عمل داشته باشد و

در عصر جدید، اینترنت، شرایط جدیدی از ارتباطات را در روابط بین فردی و فعالیت‌های درون‌شبکه‌ای ایجاد کرده است، به‌عنوان مثال، فعالیت‌های تفریحی^۱، از قبیل، بازی‌های اینترنتی درون‌شبکه‌ای^۲، فعالیت‌های اجتماعی، از قبیل، گپ زدن‌های درون‌شبکه‌ای^۳ و فعالیت‌های اطلاعاتی^۴ از قبیل روزنامه‌های درون‌شبکه‌ای^۵ (اورچارد و فولوود^۶، ۲۰۱۰). در سال‌های اخیر، استفاده از اینترنت فضای مجازی در مناطق مختلف جهان افزایش یافته است (لی و استپینسکی^۷، ۲۰۱۲). بنابراین، در سال‌های اخیر روند رو به رشدی از تحقیقات جدید در زمینه جوانان و استفاده آن‌ها از فناوری‌های جدید رسانه‌ای انجام شده است (آوان و گانتلت^۸، ۲۰۱۳). بخش زیادی از این پژوهش‌ها به پیامدهای منفی استفاده بیش از حد از اینترنت پرداخته‌اند. مواردی مانند استرس تحصیلی، عدم توانایی مدیریت استفاده از اینترنت و البته استفاده نامناسب به دلایل مختلف موجب می‌شود افراد در این زمینه دچار نشانگان بیمارگونی شوند که مشخص‌ترین و مطرح‌ترین آن‌ها اعتیاد به اینترنت است که شدت نشانگان آن به حدی است که در ویراست پنجم فرهنگ انجمن روان‌پزشکی آمریکا به‌عنوان یک اختلال روانی عنوان شده است (برناردی و پالانتی^۹، ۲۰۰۹؛ بلاک^{۱۰}، ۲۰۰۸؛ جان و چوی^{۱۱}، ۲۰۱۵). استفاده از اینترنت در برخی کاربران، آن قدر زیاد است که تقریباً جزء جدایی‌ناپذیر زندگی آن‌ها می‌شود و زندگی بدون اینترنت را نمی‌توانند تحمل کنند. یانگ^{۱۲} (۱۹۹۹) فرد وابسته به اینترنت را کسی دانست که حداقل ۳۸ ساعت در هفته یا ۸ ساعت در روز وقت خود را صرف استفاده از اینترنت می‌کند. اعتیاد به اینترنت مانند هر نوع اعتیاد دیگر معمولاً با نوعی اجبار غیرقابل کنترل مرتبط است و اغلب با فقدان کنترل، اشتغال قبلی به استفاده و ادامه کاربری، علی‌رغم پیامدهای منفی ناشی از آن همراه می‌شود (یانگ^{۱۳}، ۲۰۰۴). اهمیت این اختلال به‌ویژه به این خاطر است که اغلب با اختلالات روانی دیگر نیز همراه است و در طبقه

1. leisure activities
2. Online
3. Oline Chat
4. Information A
5. Online Newspapers
6. Orchard Fullwood
7. Lee & Stapinski
8. Awan & Gauntlett
9. Bernardi & Pallanti
10. Block
11. Jun, Choi
12. Young
13. Young

14. Ahn
15. Griffiths
16. Lo, Wang & Fang
17. Siddiqi & Memon
18. Wiederhold
19. Pintrich
20. Schunk & Zimmerman

خودکارآمدی که یکی از متغیرهای مرتبط با خودتنظیمی است و پژوهش‌ها رابطه آن با سواد اطلاعاتی را تأیید نموده‌اند. برای مثال نوکاریزی و دهقانی (۱۳۹۲) و تانگ و وی تسنگ^۵ (۲۰۱۳) دریافتند که مهارت‌های سواد اطلاعاتی بر خودکارآمدی تأثیر مثبت دارند. رسولی و دیگران (۱۳۹۵) رابطه سواد اطلاعاتی و تفکر انتقادی را با راهبردهای خودتنظیمی دانشجویان پرستاری مطالعه نمودند و دریافتند که بین ابعاد ارزشیابی، استنباط، تحلیل، استدلال قیاسی و راهبردهای خودتنظیمی رابطه معنی‌دار مثبت وجود دارد.

پژوهش‌های متعدد حاکی از افزایش میزان بالای اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان ایرانی است. صلحی و دیگران (۲۰۱۳) میزان اعتیاد به اینترنت را بین دانشجویان ایرانی حدود ۸۶٪ گزارش نمودند. مسلماً این شیوع بالا هم برای خود دانشجویان تبعات سنگینی دارد (مانند کاهش کارایی تحصیلی) و هم در نظام آموزش اختلال ایجاد می‌کند؛ و این تبعات و پیامدهای منفی حتی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌تواند مشکل‌سازتر باشد. ماهیت کار و فعالیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی با پژوهش و حل مسئله درهم آمیخته است (نظری، ۱۳۸۴)، ولی وضعیت اغلب آن‌ها از نظر سواد اطلاعاتی مطلوب نیست (یزدانی، ۱۳۹۱).

روش‌شناسی پژوهش

طرح پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه پژوهش شامل دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تربیت‌معلم انتخاب شد و با روش نمونه‌گیری در دسترس، ۲۰۰ پرسشنامه در بین دانشجویان دختر این دانشگاه توزیع شد که ۱۸۰ پرسشنامه آن تکمیل شد. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۲۶ سال و انحراف استاندارد از میانگین ۳/۲۸ بود. ۷۷٪ از آن‌ها دانشجوی مقطع ارشد و ۲۳٪ دانشجوی مقطع دکتری بودند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه سواد اطلاعاتی، پرسشنامه یادگیری خودتنظیم و آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ استفاده شد.

پرسشنامه سنجش سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان برای اولین بار توسط یزدانی (۱۳۹۱) طراحی و ساخته شده است. این پرسشنامه مبتنی بر همان پنج قابلیت استاندارد سواد اطلاعاتی مطرح شده توسط تایلر و همکاران (۲۰۰۷) است که عبارت‌اند از: تعریف نیاز اطلاعاتی، یافتن اطلاعات، ارزش‌یابی اطلاعات، سازمان‌دهی اطلاعات و تبادل (اشاعه) اطلاعات. براساس این ۵ قابلیت، یک پرسشنامه ۳۰ گویه‌ای از نوع لیکرت ۵ درجه‌ای

کنترل و نظارت بیشتری بر یادگیری خود داشته باشد (کدیور، ۱۳۸۸)، البته به شرطی که فرد مهارت لازم برای استفاده از این فناوری‌ها را داشته باشد. به دلیل حجم انبوه اطلاعاتی که در دنیای مدرن ردوبدل می‌شود، می‌توان مهم‌ترین مهارت قرن بیست و یکم را سواد اطلاعاتی دانست (کتز و ایوت^۱، ۲۰۱۶). بسیاری از پژوهش‌ها برخورداری از مهارت‌های سواد اطلاعاتی را برای دانشجویان ضروری دانسته‌اند و حتی برخی از آن‌ها پیشنهاد کرده‌اند که آموزش این مهارت‌ها جزئی از برنامه‌های درسی دانشجویان و دانش‌آموزان شود (زمانی، ۱۳۸۴). در یک دیدگاه می‌توان سازه سواد اطلاعاتی را شامل مهارت‌های تعریف نیاز اطلاعاتی، یافتن اطلاعات، ارزش‌یابی اطلاعات، سازمان‌دهی اطلاعات و تبادل (اشاعه) اطلاعات دانست (تایلر و دیگران^۲، ۲۰۰۷).

با وجود تغییرات سریعی که در عصر حاضر در حوزه اطلاعات رخ می‌دهد، برخورداری از سواد اطلاعاتی به دانشجویان کمک می‌کند تا با این تغییرات سازگار شوند به این ترتیب که بتوانند متناسب با نیاز اطلاعاتی خود از سیل عظیم اطلاعات روزافزون در حوزه‌های مختلف استفاده کنند. توانایی ارزیابی، جایابی و تشخیص اطلاعات داشته باشند و در قبال استفاده از آن‌ها احساس مسئولیت کنند و در ضمن بتوانند در زمینه یادگیری مطالب درسی نیز پیشرفت کنند. بنابراین، هدف این پژوهش تعیین نقش پیش‌پراکنده سواد اطلاعاتی برای یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت است. بر این اساس فرض می‌شود: (۱) سواد اطلاعاتی با یادگیری خودتنظیم رابطه مثبت دارد؛ (۲) سواد اطلاعاتی با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی دارد؛ (۳) سواد اطلاعاتی می‌تواند یادگیری خودتنظیم را پیش‌بینی کند و (۴) سواد اطلاعاتی می‌تواند اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی کند.

پیشینه پژوهش

در مورد نقش سواد اطلاعاتی در یادگیری خودتنظیم پژوهشی دیده نشد، اما به هر حال پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که هرچه فرد مهارت بیشتری در فناوری‌های اطلاعاتی داشته باشد و از آن‌ها برای امور درسی بیشتر استفاده کند، به موفقیت بیشتری در تحصیل دست می‌یابد (برای مثال نیامی و لیون^۳، ۲۰۱۰؛ دی جانگ و دیگران^۴، ۲۰۰۵؛ ویپ و چارلی^۵، ۲۰۱۰؛ زمانی و دیگران، ۱۳۸۹).

1. Katz & Elliot
2. Taylor, Arth, Solomon & Williamson
3. Niemi & Launonen
4. de Jong, Kollöffel, van der Meijden, Staarman & Janssen

5. Whipp & Chiarelli
6. Tang & Wei Tseng

نشان‌دهنده کاربرد خفیف، نمره ۲۰ تا ۴۹ کاربرد معمولی، ۵۰ تا ۷۹ کاربرد متوسط و نمره ۸۰ تا ۱۰۰ نشان‌دهنده کاربرد معتاد است. این ابزار از نظر ساختار درونی، مفاهیمی همچون وابستگی روان‌شناختی، استفاده اجباری، انزوای طلبی و همچنین مشکلات مربوط به شغل، کار، خواب، خانواده و مدیریت زمان را مورد بررسی قرار می‌دهد. علوی و دیگران (۱۳۸۹) روایی محتوایی و همگرا، بازآزمایی ($R=0/82$)، همسانی درونی ($\alpha=0/88$) و تنصیف ($r=0/72$) گزارش نمودند.

روش اجرای این پژوهش از نوع اجرای فردی پرسشنامه‌ای است، به منظور جمع‌آوری اطلاعات پژوهشگران پس از مشخص شدن جامعه و نمونه، مراجعه نموده و پس از تبیین هدف مطالعه و جلب مشارکت آنان، رضایت آگاهانه از ایشان اخذ گردید، سپس شرکت‌کنندگان سه پرسشنامه سواد اطلاعاتی، یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت را در حضور پژوهشگر تکمیل کردند و پژوهشگران در صورت وجود ابهام به سؤالات آنان پاسخ می‌دادند. داده‌ها به وسیله نرم‌افزار SPSS ویرایش ۱۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته شد و یافته‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (رگرسیون چندگانه) استخراج شد.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

یافته‌های توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد برای متغیرهای سواد اطلاعاتی و ابعاد آن (نیاز اطلاعاتی، یافتن اطلاعات، ارزش‌یابی اطلاعات، سازمان‌دهی اطلاعات و تبادل (اشاعه) اطلاعات)، یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت در جدول ۱ ارائه شده است.

از خیلی کم تا خیلی زیاد تهیه شد. برای تعیین میزان مناسب بودن گویه‌های پرسشنامه، پس از اجرای آن بر روی یک نمونه ۷۸ نفری، توان افتراقی تک‌تک گویه‌ها مورد محاسبه قرار گرفتند و گویه‌هایی که از توان افتراقی کمتر از ۱/۵ برخوردار بودند، حذف شدند، یا مورد بازنویسی قرار گرفتند که در نهایت؛ یک پرسشنامه ۳۰ گویه‌ای که گویه‌های آن حداقل دارای توان افتراقی ۱/۵ و بالاتر بودند، تهیه و برای تحلیل‌های بیشتر مورد استفاده قرار گرفت. پس از بررسی توان افتراقی گویه‌ها، به تعیین روایی صوری، محتوایی و نیز روایی سازه آن پرداخته شد و در نهایت میزان پایایی آن نیز به روش همسانی درونی، مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. پایایی محاسبه شده با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۹۴ گزارش شد (یزدانی، ۱۳۹۱).

پرسشنامه خودتنظیمی بوفارد حاوی ۱۴ سال است که توسط بوفارد و همکاران در سال ۱۹۹۵ طراحی شده و توسط کدیور در سال ۱۳۸۰ در ایران هنجاریابی شده است (کدیور، ۱۳۸۰). این پرسشنامه میزان خودتنظیمی را در افراد مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهد. شیوه نمره‌گذاری با استفاده از مقیاس نمره‌گذاری طیف لیکرت از کاملاً موافقم (نمره ۵) تا کاملاً مخالفم (نمره ۱) است. ضریب پایایی کلی پرسشنامه براساس آلفای کرونباخ توسط کدیور ۷۱٪ به دست آمده است. پایایی خرده مقیاس راهبردهای شناختی ۷۰٪ و خرده مقیاس فراشناختی ۶۸٪ گزارش شده است.

آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۹)، شامل ۲۰ سال است که توسط یانگ و همکاران تهیه و اعتباریابی شده است. روش پاسخگویی به این پرسشنامه مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت است. نمره کلی این مقیاس از ۰ تا ۱۰۰ متغیر است که نمره بالا حاکی از وابستگی شدیدتر به اینترنت است. نمره ۰ تا ۱۹

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار سواد اطلاعاتی و ابعاد آن، یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت در شرکت‌کنندگان

متغیر	انحراف استاندارد	میانگین
اعتیاد به اینترنت	۱۷/۸۲	۵۶/۹۶
سواد اطلاعاتی	۱۶/۷۱	۹۱/۹۵
یادگیری خودتنظیم	۷/۷۶	۴۴/۱۷
نیاز اطلاعاتی	۳/۰۹	۱۶/۵۹
مکان‌یابی اطلاعات	۶/۲۸	۲۹/۵۰
ارزش‌یابی اطلاعات	۱/۷۴	۵/۷۱
سازمان‌یابی اطلاعات	۵/۰۲۳	۲۰/۴۵
تبادل اطلاعات	۳/۸۴	۱۹/۶۸

جدول ۲ یافته‌های حاصل از همبستگی پیرسون سواد اطلاعاتی را با یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت نشان می‌دهد. بر اساس ضریب همبستگی پیرسون،

همبستگی سواد اطلاعاتی با یادگیری خودتنظیم، ۰/۳۳۹ است که نشانه رابطه مثبت معنی‌دار این دو متغیر در سطح ۰/۰۱ است. همچنین همبستگی سواد اطلاعاتی با اعتیاد

به اینترنت، ۰/۲۱۴- است که رابطه منفی معنی دار این دو متغیر را در سطح ۰/۰۱ نشان می دهد.

جدول ۲. همبستگی پیرسون سواد اطلاعاتی با یادگیری خودتنظیم و اعتیاد به اینترنت

متغیر	یادگیری خودتنظیم	اعتیاد به اینترنت
سواد اطلاعاتی	**۰/۳۳۹	**۰/۲۱۴

**P=۰/۰۱

فرضیه اول، سواد اطلاعاتی، اعتیاد به اینترنت دانشجویان را پیش بینی می کند. دانشجویان از رگرسیون خطی استفاده شد که نتایج آن را در جدول ۳ و ۴ مشاهده می کنید. برای بررسی نقش سواد اطلاعاتی در اعتیاد به اینترنت

جدول ۳. خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت

	SE	R ²	R	p	F	MS	df	SS
رگرسیون	۱۷/۴۵	۰/۰۴	۰/۲۱۴	۰/۰۰۰	۸/۷۰۵	۲۶۵۲/۱۶۵	۱	۲۶۵۲/۱۶۵
باقیمانده						۳۰۴/۶۷۲	۱۸۱	۵۵۱۴۵/۶۳۹
کل							۱۸۲	۳۰۴/۸۰۳

جدول ۴. نتایج ضرایب رگرسیون سواد اطلاعاتی و اعتیاد به اینترنت

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	B	SEB	Beta	t	P
اعتیاد به اینترنت	سواد اطلاعاتی	-۰/۲۲۸	۰/۰۷۷	-۰/۲۱۴	-۲/۹۵	۰/۰۰۰

افزایش سواد اطلاعاتی در بین دانشجویان باعث کاهش اعتیاد به اینترنت می شود. فرضیه دوم، سواد اطلاعاتی، یادگیری خودتنظیم دانشجویان را پیش بینی می کند. برای بررسی نقش سواد اطلاعاتی در یادگیری خودتنظیم دانشجویان از رگرسیون خطی استفاده شد که نتایج آن را در جدول ۵ و ۶ مشاهده می کنید.

۲- بر اساس نتایج جدول ۴ میزان F مشاهده شده معنی دار است ($p < ۰/۰۰۱$) و ۴٪ از واریانس مربوط به اعتیاد به اینترنت تبیین می شود ($R^2 = ۰/۰۴$). ضرایب رگرسیون نشان می دهد که سواد اطلاعاتی ($B = -۰/۲۲۸$, $t = -۲/۹۵$) می تواند واریانس مربوط به اعتیاد به اینترنت را به صورت معنی دار و با اطمینان ۰/۹۹ تبیین نماید، به طوری که تغییر به اندازه یک انحراف معیار در سواد اطلاعاتی موجب $-۰/۲۲۸$ انحراف معیار تغییر در سواد اطلاعاتی می شود، یعنی

جدول ۵. خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون سواد اطلاعاتی و یادگیری خودتنظیم

	SE	R ²	R	p	F	MS	df	SS
رگرسیون	۲/۳۲	۰/۱۱۵	۰/۳۳۹	۰/۰۰۰	۲۳/۳۴۲	۱۲۵۲/۱۹۵	۱	۱۲۵۲/۱۹۵
باقیمانده						۵۳/۶۴۶	۱۸۱	۹۶۵۶/۱۷۹
کل							۱۸۲	۱۰۹۰۸/۳۷۴

جدول ۶. نتایج ضرایب رگرسیون سواد اطلاعاتی و یادگیری خودتنظیم

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	B	SEB	Beta	t	P
یادگیری خودتنظیم	سواد اطلاعاتی	۰/۱۵۷	۰/۰۳۲	۰/۳۳۲	۴/۸۳۱	۰/۰۰۰

یادگیری خودتنظیم را به صورت معنی دار و با اطمینان ۰/۹۹ تبیین نماید، به طوری که تغییر به اندازه یک انحراف معیار در سواد اطلاعاتی موجب $۰/۱۵۷$ انحراف معیار تغییر در یادگیری خودتنظیم می شود،

بر اساس نتایج جدول ۶ میزان F مشاهده شده معنی دار است ($p < ۰/۰۰۱$) و ۱۱٪ از واریانس مربوط به اعتیاد به اینترنت تبیین می شود ($R^2 = ۰/۱۱۵$). ضرایب رگرسیون نشان می دهد که سواد اطلاعاتی ($B = ۰/۱۵۷$, $t = ۴/۸۳۱$) می تواند واریانس مربوط به

تحلیل و استنباط بهتری دارند و فرایندهای شناختی مانند استنباط و استدلال نیز در افزایش خودتنظیمی نقش به‌سزایی دارد (رسولی و همکاران، ۱۳۹۵).

یکی از دلایل دیگر برای رابطه مثبت سواد اطلاعاتی و یادگیری خودتنظیمی است که وجود مهارت‌های مرتبط با سواد اطلاعاتی انگیزه افراد را برای یادگیری افزایش می‌دهد؛ زیرا فرد با استفاده از این مهارت‌ها در دستیابی به اهداف یادگیری خود موفقیت بیشتری کسب می‌کند و احساس توانمندی بیشتری دارد و همین موضوع انگیزه او را برای نظارت و تنظیم فرایند یادگیری خود افزایش خواهد داد. انگیزش نقش بسیار مهمی در افزایش یادگیری خودتنظیمی دارد (پینتریچ^۳، ۱۹۹۹؛ شانک و زیمرمن^۴، ۲۰۰۸).

سواد اطلاعاتی می‌تواند از طریق افزایش توانمندی دانشجویان در امور تحصیلی به آن‌ها کمک کند تا تکالیف درسی خود را به شیوه بهتری انجام دهند و با استرس‌های تحصیلی، مقابله کارآمدی داشته باشند. استرس تحصیلی و هیجانات منفی ناشی از ناتوانی در امور درسی یکی از عوامل مؤثر در افزایش اعتیاد به اینترنت در دانشجویان است (جان و چوی^۵، ۲۰۱۵). سدیکی و مؤمن^۶ (۲۰۱۶) یکی از دلایل اعتیاد به اینترنت را ناتوانی در مدیریت زمان دانسته‌اند که البته نوعی رابطه متقابل می‌توان بین مدیریت زمان و اعتیاد به اینترنت فرض کرد. به هر حال می‌توان نقش سواد اطلاعاتی را در افزایش توانمندی مدیریت زمان نیز مؤثر دانست. تأثیر مثبت سواد اطلاعاتی بر استفاده بهینه فرد از زمان و برنامه‌ریزی زمانی مناسب و افزایش سرعت و سهولت دستیابی به اهداف اطلاعاتی می‌تواند استفاده نامناسب و گذران بی‌هوته وقت در اینترنت را کاهش دهد. گزارش شده که فقدان عزت‌نفس نیز می‌تواند خطر اعتیاد به اینترنت را افزایش دهد (ویدرهودل^۷، ۲۰۱۶)، بخشی از کاهش عزت‌نفس دانشجویان را می‌توان در عدم کسب موفقیت در اهداف یادگیری دانست. سواد اطلاعاتی می‌تواند از طریق افزایش موفقیت تحصیلی احتمال اعتیاد به اینترنت را کاهش دهد.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به این موضوع اشاره داشت که پژوهش تنها در جامعه دختران مقاطع تحصیلات تکمیلی انجام شد و مطلوب است که پژوهشگران علاقه‌مند در هر دو جنسیت به مطالعات مشابه بپردازند تا امکان مقایسه بین دختران و پسران دانشجو فراهم آید. روشن است که عوامل بسیاری در گرایش دانشجویان به اعتیاد به اینترنت و کاهش توانمندی یادگیری خودتنظیمی در آن‌ها می‌-

یعنی افزایش سواد اطلاعاتی در بین دانشجویان باعث افزایش یادگیری خودتنظیمی می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

استفاده بیش از حد از اینترنت به‌ویژه اگر حالت اعتیاد به آن پیدا کند می‌تواند در پیشرفت تحصیلی دانشجویان اختلال ایجاد کند. بسیاری از دانشجویان به دلایل مختلف از جمله فراهم بودن امکان استفاده از اینترنت نامحدود در فضای دانشگاه‌ها به‌طور جدی در معرض این آسیب هستند. بسیاری از آن‌ها از مهارت‌های لازم برای یادگیری مناسب نیز برخوردار نیستند، برای مثال توانایی نظارت، هدایت و تنظیم فرایند یادگیری خود را ندارند. علت بسیاری از این مشکلات را می‌توان در بی‌سوادی یا سواد کم اطلاعاتی دانست، یعنی دانشجو توان مواجهه صحیح با سیل انبوه اطلاعات را ندارد. این در مورد دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌توان نگران‌کننده‌تر باشد زیرا مسئولیت بیشتری در مورد تکالیف یادگیری دارند و کیفیت و کمیت این تکالیف متفاوت است و مهارت‌های بیشتری می‌طلبند. این موضوع ضرورت انجام پژوهش حاضر را ایجاب کرد. پژوهش حاضر به بررسی نقش سواد اطلاعاتی در یادگیری خودتنظیمی و اعتیاد به اینترنت پرداخت. نتایج حاکی از این بود که سواد اطلاعاتی با یادگیری خودتنظیمی رابطه مثبت معنی‌دار و با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی معنی‌دار دارد و هر دو سازه را می‌تواند پیش‌بینی کند. سواد اطلاعاتی می‌تواند از طریق افزایش کلی خودکارآمدی، یادگیری خودتنظیمی را افزایش دهد زیرا یادگیری خودتنظیمی رابطه نزدیکی با خودکارآمدی دارد. چنان‌که نوکاربزی و دهقانی (۱۳۹۲) و تانگ و وی تسنگ^۱ (۲۰۱۳) رابطه مثبت و معنی‌دار سواد اطلاعاتی و خودکارآمدی را تأیید کردند. یکی از جنبه‌های یادگیری خودتنظیمی، جنبه شناختی است، به این معنا که یادگیرنده خودتنظیمی، از نظر شناختی مهارت‌ها و توانمندی‌هایی دارد. سواد اطلاعاتی به دانشجو کمک می‌کند تا دقیقاً بداند که در یادگیری مطالب درسی به دنبال چیست، اطلاعات مناسب را بیابد، سازمان‌دهی کند و به کار ببرد (تایلر و همکاران^۲، ۲۰۰۷) و همه این‌ها به توانایی خودتنظیمی او در یادگیری کمک خواهد نمود. یکی از دلایل دیگر نقش سواد اطلاعاتی در خودتنظیمی را می‌توان ارتقای مهارت تفکر انتقادی دانست، زیرا سواد اطلاعاتی به فرد کمک می‌کند تا از بین انبوه اطلاعات موجود به ارزشیابی بپردازد، اطلاعات را سبک و سنگین کند و اطلاعات مناسب با هدف خود را برگزیند و به کاربرد و این‌ها متضمن برخورداری از تفکر انتقادی است. تفکر انتقادی، استفاده از راهبردهای خودتنظیمی را ارتقا می‌دهد. افراد با سواد اطلاعاتی، قدرت

3. Pintrich

4. Schunk & Zimmerman

5. Jun & Choi

6. Siddiqi & Memon

7. Wiederhold

1. Tang & Tseng

2. Taylor & et al

به شیوه‌های ذکر شده و سایر شیوه‌های جدید و خلاقانه‌ای که ذکر آن‌ها از حوصله این مطالعه خارج است، کوشا باشند. برای مثال می‌توان یکی از مهم‌ترین شیوه‌ها برای ارتقای سواد اطلاعاتی را ایجاد محیط‌ها و فضاها ی یادگیری دانست که چالش‌زا باشد، قدرت تحلیل دانشجو را ارزیابی کند، او را به مشارکت وادارد و به تفکر انتقادی تشویق کند. مهم‌تر از همه اینکه بسیاری از کاربران کنونی اینترنت به سطح اعتیاد به اینترنت نرسیده‌اند، ولی اگر از مهارت‌های مؤثری مانند سواد اطلاعاتی برخوردار نشوند، احتمال ابتلای آن‌ها به این اختلال روانی زیاد است. طراحی برنامه‌های پیشگیرانه در این زمینه می‌تواند مؤثر باشد. ارتقای سواد اطلاعاتی می‌تواند یکی از سرفصل‌های مهم این برنامه‌ها باشد.

تشریح و قدردانی

از همه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تربیت مدرس که داوطلبانه در مطالعه حاضر شرکت نمودند، قدردانی می‌شود.

تواند نقش داشته باشد اما این پژوهش مشخص کرد که یکی از عوامل مؤثر می‌تواند سواد اطلاعاتی باشد. متأسفانه با وجود انتظارات تحصیلی زیادی که از دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌رود، اما در زمینه ارتقای سواد اطلاعاتی آن‌ها تلاش چندانی نمی‌شود، در حالی که برگزاری کارگاه‌های آموزشی، تلفیق آموزش سواد اطلاعاتی در دوره‌های معمول مقاطع تکمیلی، ارائه امکانات موردنیاز برای ارتقای این مهارت، امکان ارتباطات دانشگاهی محدود دانشجویان با استادان و استفاده بیشتر از تجارب آن‌ها، استفاده از شیوه‌های نوین آموزشی مؤثر در بهبود سواد اطلاعاتی و امکان دسترسی به منابع اطلاعاتی به روز و کارآمد می‌تواند در این زمینه مؤثر باشد. افزایش امکان دسترسی به اینترنت همراه با فقدان آموزش صحیح در رابطه با نوع استفاده از آن صرفاً موجب پیامدهای منفی بیشتری می‌شود که تبعات فردی و اجتماعی سنگینی می‌تواند به عهده داشته باشد. دست‌اندرکاران امر باید برای پیشگیری از این پیامدهای منفی و نیز بهبود مهارت‌های یادگیری فرد و به‌ویژه کاربرد خودتنظیمی در حوزه یادگیری، در ارتقای سواد اطلاعاتی

منابع

- باتوانی آخوره، مرتضی (۱۳۸۵). بررسی اثربخشی روش یادگیری مشارکتی (الگوی جیگ ساو) یادگیری خودتنظیم و پیشرفت یادگیری در درس تاریخ دانش‌آموزان سال سوم دوره متوسطه شهرستان نجف‌آباد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- رسولی، بهنام؛ گودرزی، حسن؛ رحمتی نجارکلائی، فاطمه و مومیوند، رحیم (۱۳۹۵). رابطه سواد اطلاعاتی و تفکر انتقادی با راهبردهای خودتنظیمی دانشجویان پرستاری. مجله پژوهش سلامت، ۲(۱)، ۳۱-۲۵.
- زمانی، بی‌بی عشرت (۱۳۸۴). یادگیری و یادده مهارت‌های فناوری اطلاعات در برنامه درسی. فصلنامه کتاب، ۱۶(۱)، ۱۸۵-۱۷۳.
- زمانی، بی‌بی عشرت؛ عابدی، احمد؛ سلیمانی، نسیم و امینی، نرجس (۱۳۸۹). بررسی مراحل علاقه‌مندی دبیران مدارس متوسطه شهر اصفهان به فناوری اطلاعات و ارتباطات بر اساس مدل پذیرش مبتنی بر علاقه‌ها و هارد، مطالعات آموزش و یادگیری، ۲، ۱۳۲-۱۰۷.
- سیف، علی‌اکبر (۱۳۸۰). روان‌شناسی پرورشی نوین: روان‌شناسی یادگیری و آموزش. تهران: دوران.
- نوکاریزی، محسن و دهقانی، کلثوم (۱۳۹۲). بررسی تأثیر مهارت‌های سواد اطلاعاتی بر خودکارآمدی دانشجویان دانشگاه بیرجند. پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۳(۲)، ۱۷۲-۱۵۳.
- علوی، سید سلمان؛ اسلامی، مهدی؛ مرآتی، محمدرضا؛ نجفی؛ مصطفی و رضاپور، حسین (۱۳۸۹). ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ در دانشجویان. مجله علوم رفتاری، ۴(۳)، ۸۹-۱۸۳.
- کدیور، پروین (۱۳۸۸). روان‌شناسی یادگیری. تهران: سمت.
- (۱۳۸۰). بررسی سهم باورهای خودکارآمدی، خودگردانی و هوش در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به‌منظور ارائه الگویی برای یادگیری بهینه. طرح پژوهشی پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- نظری، مریم (۱۳۸۴). سواد اطلاعاتی. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.
- میرزائیان، بهرام؛ باغزت، فرشته و خاکپور، نعیمه (۱۳۹۰). اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان و تأثیر آن بر سلامت روان. فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۲(۱)، ۱۶۰-۱۴۱.

یزدانی، فریدون (۱۳۹۱). طراحی ابزار برای سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان همدان. *فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۲(۴)، ۵۲-۲۹.

- Ahn, D. H. (2007). Korean policy on treatment and rehabilitation for adolescents' Internet addiction. In *2007 International Symposium on the Counseling and Treatment of Youth Internet Addiction. Seoul, Korea, National Youth Commission* (p: 49).
- Awan, F., & Gauntlett, D. (2013). Young people's uses and understandings of online social networks in their everyday lives. *Young*, 21(2), 111-132.
- Bernardi, S., Pallanti, S. (2009). *Internet addiction: a descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms*, *Comprehensive Psychiatry* 50 510-516.
- Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction.
- de Jong, F., Kollöffel, B., van der Meijden, H., Staarman, J. K., & Janssen, J. (2005). Regulative processes in individual, 3D and computer supported cooperative learning contexts. *Computers in Human Behavior*, 21(4), 645-670.
- Griffiths, M. (1996). Gambling on the Internet: A brief note. *Journal of Gambling Studies*, 12(4), 471-473.
- Jun, S., & Choi, E. (2015). Academic stress and Internet addiction from general strain theory framework. *Computers in Human Behavior*, 49, 282-287.
- Katz, I. R., & Elliot, N. (2016). Information literacy in digital environments: Construct mediation, construct modeling, and validation processes. *Information literacy: Research and Collaboration across Disciplines*: 97-116.
- Lee, B. W., & Stapinski, L. A. (2012). Seeking safety on the internet: Relationship between social anxiety and problematic internet use. *Journal of anxiety disorders*, 26(1), 197-205.
- Lo, S.K., Wang, C.C. & Fang, W. (2005). Physical interpersonal relationships and social anxiety among online game players. *Cyberpsychol Behav*, 8, 15-20.
- Niemi, H., & Launonen, A. (2010). Towards selfregulation and social navigatio in virtual learning spaces. *European Conference on Educational Research*, University of Lisbon. 11-14.
- Orchard, L. J., & Fullwood, C. (2010). Current perspectives on personality and Internet use. *Social Science Computer Review*, 28(2), 155-169.
- Pintrich, P. R. (1999). The role of motivation in promoting and sustaining self-regulated learning. *International journal of educational research*, 31(6), 459-470.
- Siddiqi, S., & Memon, Z. A. (2016, December). Internet Addiction Impacts on Time Management That Results in Poor Academic Performance. In *Frontiers of Information Technology (FIT), 2016 International Conference on* (pp: 63-68). IEEE.
- Schunk, D. H. & Zimmerman, B. J. (2008). Social origin of selfregulatory competence. *Educational Psychologist*, 32, 195-208.
- Solhi M, Armoon B, Shojaeizadeh D, Haghani H. (2014). Internet addiction and its risk factors based on the theory of planned behavior among boy students. *J Research Health* .4(4): 927-934.
- Taylor, T., Arth, J., Solomon, A., & Williamson, N. (2007). *100% information literacy success*. Clifton.
- Tang, Y., & Tseng, H. W. (2013). Distance learners' self-efficacy and information literacy skills. *The Journal of Academic Librarianship*, 39(6), 517-521.
- Young, K.S. (1999). *Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment* L. Vandecree K & Jacson, (edu) Innovative in clinical practice: A source book, Vol, 1719.
- Young, K. S. (2004). Internet Addiction A New Clinical Phenomenon and Its Consequences. *American behavioral scientist*, 48(4), 402-415.
- Whipp, J. L. & Chiarelli, S. (2010). Self-regulation in a web-based course: A case study. *Educational Technology Research and Development*, 54(4), 17-27.
- Wiederhold, B. K. (2016). Low self-esteem and teens' internet addiction: what have we learned in the last 20 years?. *yberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 19(6), 359-359.